

Ćwiczenie nr 6

Temat: **WYZNACZANIE CHARAKTERYSTYK STATYCZNYCH
ZAWORU TERMOSTATYCZNEGO**

Celem ćwiczenia jest zapoznanie studentów z zasadą działania, cechami i doбором zaworów termostatycznych w instalacjach centralnego ogrzewania, a także sposobem wyznaczania ich statycznych charakterystyk hydraulicznych.

A. Zakres przygotowania teoretycznego obowiązującego studentów przed przystąpieniem do ćwiczenia.

1. Zawory termostatyczne w instalacjach centralnego ogrzewania [1]:
  - budowa i zasada działania,
  - odmiany konstrukcyjne ze względu na rodzaj nastawy, typ instalacji oraz sposób połączenia zaworu, czujnika i nastawnika,
  - warunki prawidłowego montażu.
2. Cechy zaworów termostatycznych [1,2,3]:
  - podatność zaworu na wpływ podwyższonej temperatury czynnika grzeijnego,
  - zjawisko histerezy,
  - podatność zaworu na wpływ ciśnienia,
  - własności dynamiczne zaworu.
- 3 Współczynnik przepływu k_v i autorytet zaworu termostatycznego [1,2,4,7].
4. Charakterystyka statyczna zaworów termostatycznych [5]:
  - podstawowa,
  - robocza.
5. Charakterystyka $H=f(t)$ (skok grzybka zaworu w funkcji temperatury w pomieszczeniu) termostatycznych zaworów grzejnikowych [5].
6. Wymagania techniki regulacji w odniesieniu do eksploatacyjnej charakterystyki instalacji [4, 7]:
  - charakterystyka cieplna grzejnika $\dot{Q}=f(\dot{m})$,
  - całkowita charakterystyka instalacji z zaworem regulacyjnym.
7. Zasady projektowania instalacji c.o. z zaworami termostatycznymi [1,2].
8. Eliminacja efektów akustycznych w instalacjach z zaworami termostatycznymi [1].

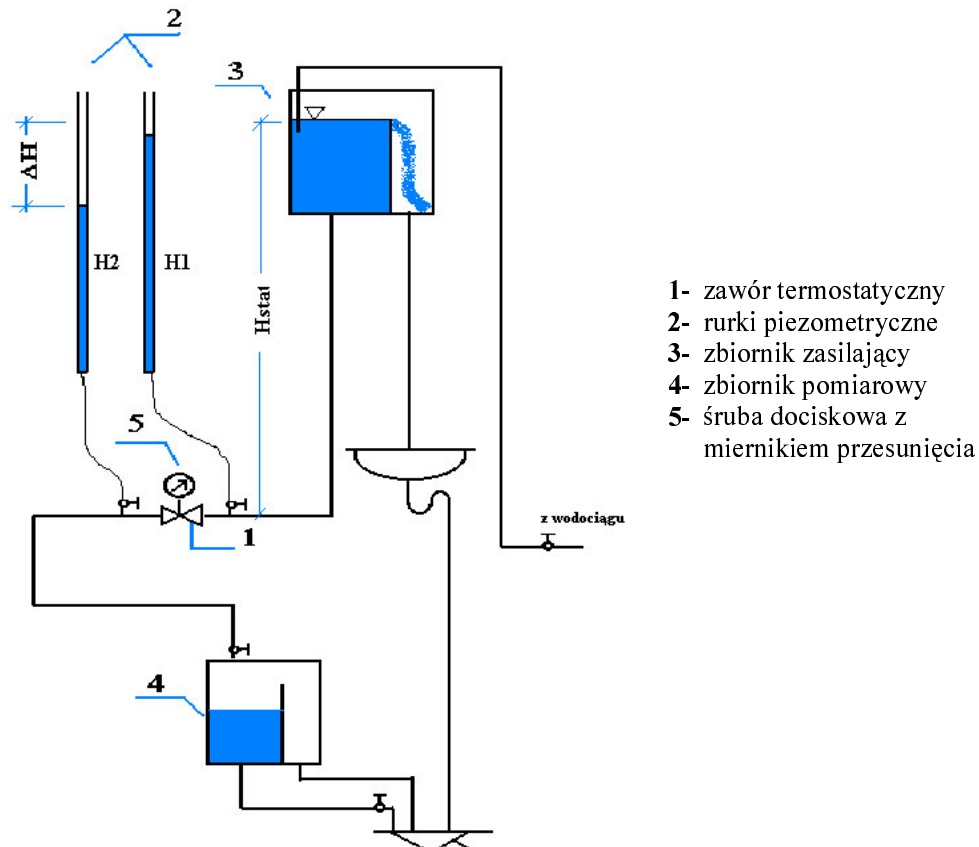
B. Część doświadczalna

1. Wykonanie pomiarów

Wyznaczanie statycznej charakterystyki hydraulicznej zaworu termostaticznego odbywa się na stanowisku pomiarowym znajdującym się w Laboratorium Ogrzewnictwa, którego schemat przedstawiono na rys.1. Badany zawór 1 umieszczony jest na przewodzie zasilanym ze zbiornika 3 wyposażonego w przelew. Umożliwia to utrzymywanie stałej wartości pomiarowego ciśnienia hydrostatycznego. Zbiornik ten zasilany jest wodą pobieraną z instalacji wodociągowej. Woda przepływa przez zawór, w którym położenie grzybka zaworu reguluje się śrubą dociskową 5. Przy pomocy rurek piezometrycznych 2 umieszczonych przed i za zaworem możliwe jest określenie spadku ciśnienia na zaworze. Przy pomocy stopera mierzy się czas napełnienia zbiornika pomiarowego 4 i oblicza natężenie przepływu.

Pomiaru dokonuje się dla kilku różnych wielkości nastawy wstępnej zaworu termostaticznego. Dla przyjętej nastawy wstępnej wykonuje się pomiary natężenia przepływu i spadku ciśnienia na zaworze począwszy od maksymalnego otwarcia, aż do całkowitego zamknięcia zaworu, a następnie z powrotem do maksymalnego otwarcia dla tych samych położenia grzybka zaworu. Otrzymane wartości przepływu i spadku ciśnienia dla tych samych stopni otwarcia uśrednia się. Położenie grzybka zaworu zmienia się przy pomocy śruby dociskowej z miernikiem przesunięcia.

Rys 1. Schemat stanowiska pomiarowego.

2. Wielkości mierzone.

Przepływy na stanowisku pomiarowym oblicza się na podstawie pomiaru stoperem czasu τ napełnienia określonej objętości V zbiornika pomiarowego 4. Ciśnienie statyczne H_{Stat} mierzy się określając odległość pionową krawędzi przelewu zbiornika 3 od rurociągu w którym zamontowany jest zawór 1 (rys. 1). W celu określenia spadku ciśnienia na zaworze dokonuje się pomiaru wysokości poziomów cieczy w rurkach piezometrycznych H_1 i H_2 przed i za zaworem. W każdym położeniu grzybka zaworu odczytuje się jego przesunięcie h przy pomocy miernika umieszczonego na śrubie dociskowej 5.

3. Tabela wyników pomiarów i wielkości obliczonych:

Nastawa wstępna zaworu-.....

Lp.	H_{stat}	H_1	H_2	$\Delta H = H_1 - H_2$	Δp	V	τ	$\dot{V}$	$\dot{m}$	h	h_{max}	η	k_v
	mmH ₂ O	mmH ₂ O	mmH ₂ O	mmH ₂ O	bar	m ³	s	m ³ /h	kg/s	mm	mm	-	m ³ /h

Oznaczenia:

- H_{stat} - wysokość ciśnienia statycznego, [mmH₂O];
- H_1 - ciśnienie przed zaworem, [mmH₂O];
- H_2 - ciśnienie za zaworem, [mmH₂O];
- ΔH - strata ciśnienia na zaworze, [mmH₂O];
- Δp - strata ciśnienia na zaworze, [bar];
- V - objętość wody przepływającej przez zawór w czasie τ , [m³];
- τ - czas przepływu objętości V wody przez zawór, [s];
- $\dot{V}$ - objętościowe natężenie przepływu przez zawór, $\dot{V} = V \cdot 3600 / \tau$ [m³/h];
- $\dot{m}$ - masowe natężenie przepływu przez zawór, [kg/s];
- k_v - współczynnik przepływu, [m³/h]
- h - wznios grzybka w danym położeniu, [mm];
- h_{max} - maksymalny wznios grzybka, [mm];
- η - stopień otwarcia zaworu

Obliczenie współczynnika przepływu k_v :

$$k_v = \frac{\dot{V}}{\sqrt{\Delta p}} \quad [\text{m}^3/\text{h}]$$

Obliczenie stopnia otwarcia zaworu η :

$$\eta = \frac{h}{h_{max}}$$

4. Opracowanie wyników pomiarów.

Dla każdej z badanych nastaw wstępnych grzejnikowego zaworu termostycznego wykreślić jedną wybraną z podanych poniżej charakterystyk zaworu:

$$\begin{aligned}m &= f(h) \\k_v &= f(h) \\ \frac{m}{m_{max}} &= f(\eta)\end{aligned}$$

Dla wszystkich nastaw wstępnych przedstawić na wykresie charakterystykę:

$$k_{vs} = f(\text{nastawy wstępnej zaworu})$$

5. Analiza błędu pomiaru- opisowo.

Literatura:

1. Jabłonowski H.: „Termostyczne zawory grzejnikowe. Poradnik”. Instalator Polski. Warszawa 1995.
2. Kołodziejczyk W.: „Termostyczne zawory grzejnikowe w instalacjach centralnego ogrzewania”. Centralny Ośrodek Informacji Budownictwa. Warszawa 1982.
3. Cieślukowski R., Figiel E.: „Regulacja powietrza w ogrzewanych pomieszczeniach za pomocą termostycznych zaworów grzejnikowych”. COW nr 2 /94.
4. Ross H.: Zagadnienia hydrauliczne w instalacjach ogrzewania wodnego. CIBET Sp. z o.o. Warszawa 1997.
5. Trojanowski T. i inni : „Ćwiczenia laboratoryjne z ogrzewnictwa , wentylacji i klimatyzacji” Cz. III. Politechnika Łódzka. Łódź 1985.
6. PN-90/M-75010 Termostyczne zawory grzejnikowe. Wymagania i badania.
7. Chmiel S.:” Automatyzacja węzłów cieplnych. Problemy i sposoby ich unikania”. Rynek Instalacyjny Nr 9/95, str. 4-6.